

מזרח ומערב

רשמים משני סיורים

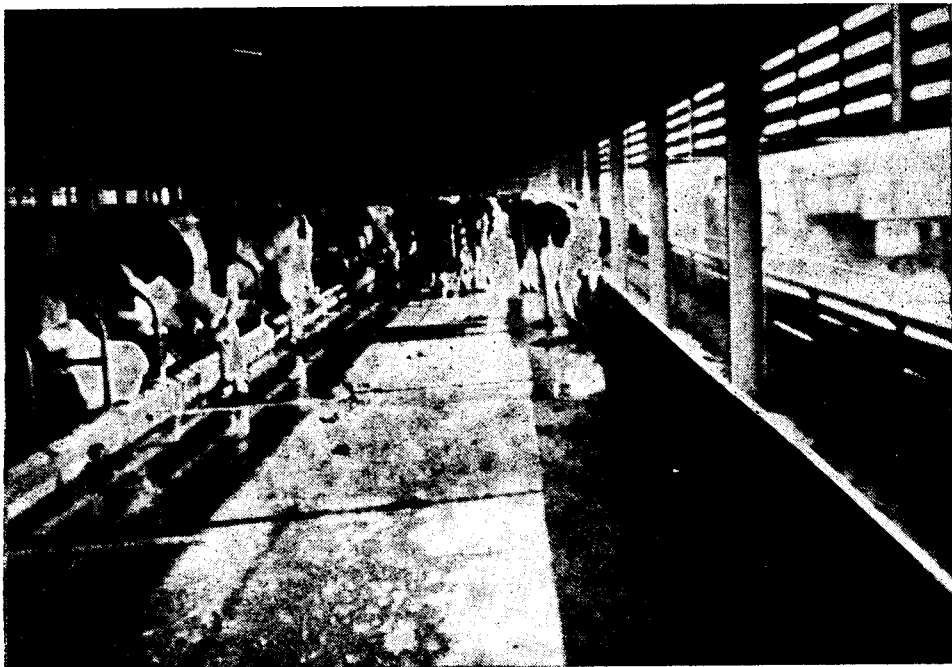
חלק א'

לא אתימר להציג את גידול הבקר בהונגריה ולוא באופן שטחי. על כך אפשר לקרוא בפר"סומים „מטעם“; אך אציין מספר פרטים המצביעים על התפיסה הרשמית.

במרכז החוות הממשלתיות ב-Agard, ליד עיר-הבירה, הקימו משק לבקר-חלב עבור כ-1,000 חולבות על כל הגידול שלהן. בכלל, גראה, שסדר גודל זה מקובל על המתכננים בהונגריה וכי הוקמו, ומוקמים, עוד משקים בהיקף זה. כמו ביתר המשקים, שראיתי, גם כאן הפרות משוכנות בתאי-רביצה מרופדים, הנמצאים מאחורי רצועת ההאבסה המבוטנת. אולם בעוד כל זה, כולל האיבוס עצמו, נמצאים תחת גג, הרי דרך ההאבסה נמצאת בחוץ וקרוניות המספוא פורקות לתוך

נפל בחלקי להיות מוזמן על-ידי סגן-שר החקלאות של הונגריה. עוד לפני יותר משלוש שנים ערך הלה ביקור ראשון בחווה „בשיר“ שבסבי-ציליה, ובהמשך נשלחו עוד שתי משלחות בראשות מנכ"ל משרד החקלאות ומנכ"ל החוות הממשלתיות. באו כדי להתרשם וללמוד, ואכן למדו יפה, ועתה הזמינוני, כדי להראות לי את היישום של כמה רעיונות שהתרשמו מהם בחווה הסיציליאנית.

הגעתי להונגריה בחודש פברואר בעזרת אנשי אלפא-לאוואל בוינה, ואפשר לומר, שהטיפול היה מעולה לכל אורך הדרך, ולמעשה, בקבלת-הפנים בהונגריה ובכל חווה בנפרד, חסר היה רק השטיח האדום להשלמת התמונה.

תמונה 1. סככה מקובלת להחזקת בקר באחד המשקים בהונגריה.

שהן סובלות מהצפיפות, מהרצפה הקשה ומעצם היותן קשורות. כלל לא בטוח, ששיטה זו מועילה מבחינה וטרינרית; ומצד שני אני משוכנע, שהיא מזיקה לתנובה ולפרות עצמן.

החזקת היונקים בשני משקים אלה היתה במבנים סגורים, חמים (חמים מדי לטעמי) ואף לחים. לחות האוויר עוד הוגדלה על-ידי שיטת הניקוי באמצעות שטיפה מתחת לכלובים ולתאים; ואף אם מלווי טענו שהלחות מבוקרת ותואמת את הנורמות, העגלות לחשו לי שלא כן הוא.

חוה נוספת בה ביקרתי היתה ב-Sarvar. כאן בלט היתרון של קומבינציה נדירה: מנהל המשק הינו מארגן ואגרונום בחדסד ונוסף לכך גם אישיות בעלת משקל במישור הפוליטי. כאן הצליחו להימנע מרוב השגיאות הקטנות והגדולות של המשקים, שתוכננו עד כה. מסלולי ההאבסה ודרכי ההולכה מתנקים אוטומטית באמצעות מגרפות זבל (Delta scrapers), ומערכת מסועים ומשאבות מוליכה את הזבל לשדות או למאגר עד לשימוש. 800 הפרות היו כולן תחת גג אחד, כולל שבילי-ההולכה למכון, והמכון עצמו צמוד לרפתות. זוהי עריכה יפה ותכליתית של מבני הרפת. גם ליונקים מצאו פתרונות יותר נוחים; בעיקר רפד של קש, ולא מתרשמים מניקוי בשטיפה בגילים אלה.

ואם הצד המבני כמעט מצא את פתרונו המלא בחווה זו, הרי בענין טיב המזון לבקר עתידה התנובה עדיין יש לעשות דרך רבה.

לבסוף, הראו לי ב-Rabaszüzös גם חווה שלא כל-כך הצליחה בתכנונה. כאן צופפו יותר מדי ראשים בתאי רביצה ליד אבוסים מיכניים. ההאבסה המיכנית דווקא התחילה לפעול כסדרה, אחרי שנתיים של מאמצים, אולם הפרות היו מסכנות ואף מלוכלכות. מנהלי החווה ערים לבעיה וקיבלו עצה לתיקון המצב או להקלתו.

ולבסוף ברצוני לציין מקרה, בו הוזמנתי בעצם הימים ההם — ובאופן מפתיע — להרצות בפני סמינר לרכזי-משק צעירים, כ-60 במספר, שבחווה קיבלו בקר הולשטיין-פריזי מעולה. בעקבות דברי התפתח רב-שיח עירני ביותר, בו לקחו חלק רוב המשתתפים וכן מנהלי הסמינר. בכל פעם התענינו מחדש לדעת, איך עושים

האיבוס בנוסען לאורך המבנה. סגירת הקיר מעל האיבוס נעשית על-ידי לוחות-עץ, המרוחקים זה מזה מספר סנטימטרים כדי לאפשר אוורור.

המבנה — יש להבין, כי בהונגריה בכלל, ובמישורים הגדולים בפרט, חום הקיץ רב ומלווה בלחות גבוהה. לכן, חשבו להקל על הבקר על-ידי הרחקת מבנה אחד ממשנהו, ועל-ידי הצרתו ובנייתו באופן שיהיה פתוח לכל ארכו. אלא שבחדשי החורף עלולה הטמפרטורה לרדת עד כדי -20°C . ביום ביקורי היה חם יחסית, רק -8°C . כתוצאה ממצב זה חושבים, שיהיה צורך להרכיב תריסים ולהורידם על האיבוסים לאחר חלוקת המזון.

בחווה זו בנו גם מתקן לטיפול ביולוגי בזבל הנוזלי, המגורד תדיר ממסלולי-ההליכה וההאבסה. המתקן קרוי LICOM ותוכנן ונבנה על-ידי אלפא-לאוואל. ברור, שבחווה זו הכל בוצע גם לצורך לימוד והדגמה ולכן הרושם על המבקר הוא עז.

הבקר עצמו הוא מייבוא קנדי ואמריקאי ומניב יפה בתנאי-הזנה לא כל-כך משופרים. בשנה שעברה סיכמו ב-6,200 ק"ג בממוצע לפרה. נדמה היה לי, שהם טרם התרגלו לפוטנציאל הייצור הגבוה של בקר זה ואף לא הסתרתי דעתי, שיש לתכנן מנות יותר עשירות ומותאמות לתנובות גבוהות.

משק נוסף ב-Euying תוכנן ונבנה על-פי אותו הדגם, אך מכון החליבה היה מטיפוס יוני-לקטור (Unilector) כפול — העתק מסיציליה. גם כאן עמדו בפני פירוקו והחלפתו במכון רגיל מסוג שדרת-דג בעלת שני בורות מקבילים. המעברים מן המבנים בהם שוכנות הפרות אל מכון החליבה צוידו בשערים חשמליים; אך נראה לי, שבמקרה זה אין זה הפתרון האידיאלי; מה גם שדרכי ההולכה התארכו יתר על המידה.

במשק זה יכולתי לעמוד על רעיון „מוזר“ — בכל אופן בעיני. נאמר לי, שעל-פי התקנות הווטריןריות — יש להחזיק את כל הפרות ברפת נפרדת (שיכון, האבסה, חליבה) עד חודש/חודש וחצי לאחר המלטתן. ואכן ראיתי מבנה של רפת עמדות עם קשירה מסוג Ryholm, כדי להקל על החליבה במכונית מטלטלות. ממראה הפרות נראה בעליל,

אירופית תורם משהו להפצת המידע על גידול הבקר והחקלאות בישראל, שאינו מגיע לשם בצורה אחרת.

בישראל וכיצד מגיעים לתגובות גבוהות. היו גם שאלות כמעט „פוליטיות“ בקשר למצב העובדים אצלנו בארץ וגם באיטליה. בסיכום — הת-רשמתי, שביקור ישראלי מסוג זה בארץ מזרח-

חלק ב'

לים ועיניהם העצובות מעידות על העושה, וגם הצלעות הבולטות לא נעלמות מעין המבקר. מן התמונה המצורפת אפשר לעמוד על צורת מכון-החליבה. גג-פחים גבוה מעל רצפת-בטון ליד בנין קטן ובו חדר למכל החלב מדגם יווני, כמו אצלנו.

השיטה היא כמעט כמו אצלנו: בהשגחת איגד-יאני ותיק מכניסים ששת החולבים (מאותו השבט) דבוקה של פרות אל ה„מכון“ דרך דלת צדדית. אחר-כך, ובעין מומחית, בוררים לאותן פרות את עגליהן, כל פעם קושרים את העגל לרגל הקדמית של הפרה, על מנת שזו תוריד את החלב — וחולבים ביד לדלי, והכל בקצב מסחרר. ששת החולבים גומרים בצורה זו עם 200 חולבות תוך שעתיים. יכול החלב זעום למדי, בין 3—4 ליטרים בממוצע ליום, אך כולו ריווחי. לפחות כך אמרו לי, כי בעצם גידול העגלים צריך לכסות את כל הוצאות המשק.

היצרן מקבל עבור החלב בין 2.10—2.50 ל"י, בעוד עבור עגל בן שנתיים וחצי עד שלש שנים, גמור ומפוטם, משלמים — 2,800 ל"י; פרט-זבו עולה כאלף לירות, וק"ג אחד של בקר 6.30 עד 6.90 ל"י, לפי העונה. משתדלים לחסוך בהוצאות: פועל כנ"ל מקבל — 27 ל"י ליום (בקרוב יעלו שכר-מינימום זה עד — 30 ל"י ומגדלי-הבקר מתחילים לדאוג). ק"ג מזון מרוכז עם 15% חלבון עולה כ-1.40 ל"י, תירס אף עד 1.60 ל"י/ק"ג וסורגום מעט פחות. כך שכמעט ולא מאביסים במ"מ — לכל היותר מוסיפים במרעה מעט סובין עם מולאסה.

אמרו לי, שגם עדרים של כמה אלפי פרות מנוהלים כך ושרפתות משוכללות פשטו את הרגל. נותר לראות בהודמנות אחרת איך אמירה זו מת-ישבת עם המציאות.

בחלקה הראשון של רשימה זו דובר על ביקור בחוות משוכללות מאוד במזרח-אירופה. בחלק זה, נפנה מערבה, הרחק מערבה, עד שנגיע לוונ-צואלה שבדרום-אמריקה. לא אשיר את שבחי הארץ הזו ואף לא אלאה את הקורא בתיאורים סטאטיסטים משוכללים. אמסור בקצרה, יחסית, על מה שהספקתי לראות במשך עשרה ימי סיור רים במקום רחוק זה. מאחר ובהמשך הדברים לא יהיה מנוס מציון מחירים שונים, אקדים כבר עתה, שתרגמתי את הכל ללירות ישראליות בקי-רוב, כאשר דולר אחד שווה 4.28 בוליברס. הנחת, שלמעשה כל בוליבר שווה לשתי לירות שלנו.

ובכלל, ונצואלה היא ענקית — אמנם קטנה מברזיל, אבל ענקית בהשוואה לישראל. הטמ-פרטורה די יציבה במשך השנה, דבר בעל הש-לכות מפתיעות לגבי גידולים רבים. ביקרתי בשני אזורים, בהם מצויים גידולי-שדה, ירקות ופירות מפותחים בצד גידול בקר, ובעוד איזור שכמעט כולו מכוסה עדיין יערות-עד (יערות אלה נקראים כך „עד“ שכורתים אותם).

באיזור מערבית לעיר Maracaibo ועד הגבול עם קולומביה פרושים שטחים נרחבים המכוסים עשב גבוה, מחציתו פרא וחלקו זרוע, מסוג Guinea, הדומה במקצת לסיטריה או לפנסילריה אצלנו. עצים גבוהים לצל לא חסרים גם כן. בתוך שפע כזה של כ-5,000 דונמים מגודרים ומחולקים, רעה עדר של יותר ממאתיים פרות זבו מכל הצבעים, ועוד קבוצה של כתשעים עגלים בוגרים השתעשעה איפה שהוא בתוך העשב הגבוה.

זהו בעצם בקר-לבשר, אך במקרים רבים, כמו במקרה זה, גונבים את מרבית החלב מפי העג-

תמונה 2. חליבה „מודרנית” של בקר בוונצולה.

שנים, ולצורך גדילה זו הם זקוקים לשטח נרחב למדי: עשרה דונם לחודש רעה לכל ראש, אם המרעה מתחדש אחרי הגשם. פשוט אין לקבל כל הסבר כלשונו. יש לראות מה נמצא מתחת לפני השטח (במקרה דנן נתגלה, שהמרעה „יושב” על הר עצום של פחם).

סיור נוסף מעניין היה לדרום-מרכז ונצואלה — איזור די צחיח בעונת האביב. חברה בעלת מנזר פטות וביח”ר לשמן רכשה שטח פרא של 200,000 דונם (עשרים אלף הקטר). הגעתי במטוס קטן יל החברה, וכבר ממעל ניתן היה להכיר בתור-פעה מעניינת ויוצאת דופן: סוסי בר למכביר. אחר-כך, בעת סיורים בטנדר פתוח, נתקלנו במאות רבות של סוסים וחמורים פראיים — כנראה שרידי הכיבוש הספרדי; הסרט לא הספיק להנציח את כולם, וטוענים שיש יותר מאלפיים. מתוך השטח כולו כבר בוערו יותר מששים אלף דונם, ואלה נחרשו כהנהנה לגידול כותנה בעונת הגשמים, שתחל שם בחודש יוני. עבדו

על כל פנים — נראה לי, שלא מחשיבים כראוי את גורם הקרקע. דונם קרקע של יער פרא עולה כ-400 לירות, והכחדת היער והכנת השטח לחריש ראשון עולה סכום דומה. לעומת זה, אדמה פוריה ועשירה בחומר אורגני (”בצפון-מרכז הארץ”) עולה פי עשרה, כך שממקום למקום השינויים הם עצומים. ראיתי גידול תירס לגרעינים, ללא כל דישון, זרוע חלקות חלקות בכל חודש מחדשי השנה, והיבולים די יפים — 500—600 ק”ג גר-ענים יבשים לדונם.

במקום אחר ראיתי כרם לענבי מאכל המגיב עד חמש פעמים במשך שנתיים. מכוונים את קבלת היבול הבא על-ידי תאריך הזמירה: 120 ימים אחרי הזמירה, ללא הבדלי עונה, בוצרים ענבים. ועוד נפלאות כאלה כהנה וכהנה. בשטח מרעה באיזור של הגבול הקולומביאני נאמר לי, שהעגל מוסיף 25 ק”ג לחודש במרעה בלבד. רק יותר מאוחר הצלחתי להבין, שהכוונה היתה לעגלים בגמר הגדילה, כלומר, מגיל 2½ עד 3

760 מטר, והמחבר ישרות לבאר. אך לעתים, כאשר מעמיקים לקדוח עוד כמה מטרים, פורץ זרם מים מעורב בגז טבעי, ממש גז, דבר בלתי סימפטי בהחלט בתנאי המקום.

בסיכום לרשימה זו, ברצוני להעיר, שפעם נוספת נוכחתי לדעת והתרשמתי, שאין רצפט, פתרון כולל וכללי, לכל מקרה ובכל התנאים. בסופו של עניין יש להגיע למשק ריווחי יותר, ודבר זה אינו זהה דווקא עם שיטה טכנית מסוימת.

מאי 1976

מרדכי מלען

חיפה

עדיין בעקירת הג'ונגל; אך מצד שני גם השאירו וגידרו בתיל יותר מ-50,000 דונמים כמרעה לעדר אמהות לבשר. מספר הראשים, בערך 2,000 פרות, אך מי מונה אותן בכלל. הכוונה היא להקים מפטמה גדולה, שבה יאביסו את כל חמרי הלוואי של המנפטות ושל תעשיית השמן. הפרויקט מענין ביותר, ונאמר לי, שמחפשים מומחים ישראלים עבורו כדי לשמש כמגדלי כותנה וחמניות מחד וכבוקרים מאידך. כל מי שסובל בישראל מקור בימי החמסין מוזמן להתחמם במקום ההוא. פרט מענין נוסף הוא, שבמקום נידח כזה קודחים ומוצאים מים; אף הרכיבו כבר מתקן ענקי מתנייע להשקיה, המשקה בקוטר של

היצע וביקוש

משק שער העמקים, דואר שער-העמקים, טל' 932083—04

מענין לרכוש עגלה לחלוקת תערוכת מהפוג הישן של יפעת. בהצעות נא לפנות לרכו הרפת.

קיבוץ אילות, ד.ג. אילות,

טל' 2252—059

מענין לרכוש תרומם לחלב בנפת של 4,000—3,000 ליטר. בהצעה נא לפנות לרכו הרפת או לרכו המשק.

למושב באר-טוביה, דואר באר-טוביה,

טל' 96951—055

דרוש רכו רפת בעל ידע תיאורטי וניסיון מעשי. נא לפנות בכתב יד למזכירות המושב בציון תולדות חיים וניסיון בעבודה.

בית הספר החקלאי, פרדס חנה,

טל' 78117—063

מציע למכירה מכל לקירור חלב בנפת של 1,500 ליטר. נא לפנות ליונתן.

קב' כפר-המכבי, דואר כפר-המכבי,

טל' 721150—04

מציעה למכירה פר כן 10 חדשים בן לפרה עתודה והפר חפון. פרטים נוספים אפשר לקבל אצל רכו הרפת.

קיבוץ נוה-אור, ד.ג. בית-שאן,

טל' 88361—065

מציע למכירה:

- (1) 2 קומפרסורים F5.
- (2) 2 קומפרסורים F6.
- (3) 2 מכלים בנפת של 6,000 ליטר כל אחד עם נחשתים לקירור מים.
- (4) 1 מכל בנפת של 3,700 ליטר. נא לפנות לרכו המשק.

לקיבוץ מחניים, ד.ג. חבל כורזים,

טל' 37424—067

דרושה עגלה משומשת לפריקת ירק מתוצרת תל-יוסף או מזבלת שהותקנה לפריקת כותנה. נא לפנות לרכו הרפת.